

Recensie Spelen en leren op school van Marjolein Dobber en Bert van Oers (Red.)

Op weg naar een spelgeoriënteerd curriculum?

Marjolein Dobber en Bert van Oers presenteren een nieuw boek met expliciete aandacht voor spel als sociaal-culturele praktijk (Dobber & Oers (red.), 2018). Dit boek is interessant voor zowel aankomende als ervaren leerkrachten en voor onderwijsbegeleiders en schoolleiders die zich willen verdiepen in de mogelijkheden van spel in het basisonderwijs. Het specifieke karakter van het boek maakt je als lezer nieuwsgierig naar de sleutel tot de praktische toepassing van spel voor leerlingen, aangezien veel leerkrachten er maar nauwelijks aan toekomen. Spel wordt over het algemeen toegedicht aan jonge kinderen, terwijl dit boek handreikingen wil bieden voor het spel van alle kinderen in het basisonderwijs.

EEN SPELGEORIËNTEERD CURRICULUM

De auteurs voeren in het boek een pleidooi voor een curriculum, waarin leerlingen door spelend leren zich breed ontwikkelen. Van Oers noemt dit een spelgeoriënteerd curriculum en definieert het als *'een curriculum dat spelactiviteit en gespeelde praktijken steeds als context neemt voor betekenisvol leren en instructie, waarbij de inbreng van de leerkracht of medeleerlingen het spelformat van de activiteit niet onomkeerbaar mag doorbreken'* (p. 25). In het eerste hoofdstuk zet Van Oers zijn speltheorie uiteen, waarin hij een nieuw element aan zijn theorie toevoegt, namelijk het registrerend spel. Hiermee biedt van Oers de ontbrekende schakel voor een doorgaande lijn in het curriculum, tussen het rollenspel van jonge kinderen en het onderzoeksspel van de leerlingen in de bovenbouw.

BETEKENISVOLLE INSPIRATIE

Het boek biedt negen inspirerende verhalen voor leerkrachten aan over onderwijspraktijken waarin spel mogelijkheden biedt tot leren. In deze verhalen wordt voor diverse vak- of vormingsgebieden beschreven hoe deze zijn aan te bieden

als sociaal-culturele praktijken: verhalen vertellen, lezen en schrijven, rekenen, historisch denken en redeneren, burgerschapsvorming, wetenschap en technologie, muziek, constructie en buitenspelen. Deze gebieden worden betekenisvol voor leerlingen door hen uit te nodigen deel te nemen als 'verteller, wetenschapper, onderzoeker, constructeur, musicus, astronaut etc.' Leerkrachten die zich afvragen wat dit van hen vraagt krijgen enkele specifieke *OGO-methodieken* beeldend en betekenisvol aangereikt; zoals het toepassen van het vierveldenmodel, het 3D-model, de vijf impulsen en de begeleiding van onderzoek op sociaal, metacognitief en conceptueel niveau.

AANDACHT VOOR VOORWAARDEN

De verschillende auteurs van het boek ademen in hun verhalen overtuigingskracht en vanzelfsprekendheid over het inzetten van spel voor de ontwikkeling van kinderen. Heel wat leerkrachten uit het basisonderwijs zullen de beschreven praktijken echter slechts beperkt herkennen of kunnen vertalen naar hun eigen onderwijs. Een snel groeiend aantal scholen is onlangs begonnen met vormen van thematisch werken. Binnen het thematisch werken richten leerkrachten zich op doelgerichte activiteiten met diverse vormen van samenwerkend en onderzoekend leren. De nadruk op de organisatie van leerrijke activiteiten leidt daarbij niet zomaar tot het ontwerpen van een sociaal-culturele context die uitnodigt tot spel. Het is van belang dat de schoolleiding aandacht besteedt aan de voorwaarden voor het beginnen en ontwikkelen van een spelgeoriënteerd curriculum. Een cruciale voorwaarde is de grondhouding van leerkrachten, gericht op de ontwikkeling van kinderen door spel, het denken in rollen en het ontwerpen van betekenisvolle praktijken. Naast specifieke kennis en vaardigheden vraagt dit mijns inziens

voor leerkrachten om de voorwaarden die Van Oers eerder al uitwerkte in de binnenste cirkel van zijn doelencirkel voor leerlingen in de bovenbouw (Van Oers, 2009, p. 54): wanneer er in scholen sprake is van *veilige en onbelemmerde communicatie*; leerkrachten zich vrij voelen om hun onderwijs samen te *construeren* en zij daarbij vrijheid en openheid ervaren om te *reflecteren*.

REISGIDS

De auteurs geven een breed en concreet beeld van een spelgeoriënteerd curriculum. Deze praktijkverhalen dagen leerkrachten uit opnieuw na te denken over en te kijken naar de inrichting van hun onderwijspraktijk. Het boek benadrukt namelijk niet zozeer enkel het creëren van wat ruimte voor spel in de lessen, maar het baseren van je dagelijkse onderwijs aan leerlingen op de principes en uitgangspunten van spel. Deze radicale benadering vraagt om *transformatie*: een boeiende en uitdagende reis naar een onderwijswereld waarin spelende kinderen centraal staan. Wanneer de leerkrachten zichzelf durven opstellen als *reizigers* en zij begeleid worden door ervaren en deskundige reisgenoten dan kan dit boek voor hen een betekenisvolle reisgids zijn.

REFERENTIES

Dobber, M. & Oers, B. van (red.) (2018).

Spelen en leren op school. Assen: van Gorcum.

Oers, B. van (2009). *Ontwikkelingsgericht werken in de bovenbouw van de basisschool. Een theoretische verkenning met oog op de praktijk*. Alkmaar: De Activiteit.

i Marco van der Zwaard MSc MEL is werkzaam als onderwijs- en organisatieadviseur Educatieve Academie op hogeschool Viaa in Zwolle. Daarnaast werkt hij als trainer IPC en IMYC en is docent Opleidingen voor Schoolleiders bij Penta Nova.